

BÖLÜM-7

ÖĞRENME STRATEJİLERİ

Öğrenme **stilleri**; bireylerin, görerek, işiterek, dokunarak, yalnız ya da grupla, birisinin rehberliğinde ya da bağımsız şekilde, yani, kendilerini rahat hissettikleri, daha iyi öğrendiklerine inandıkları bir şekilde öğrenme tercihlerine verilen adlardır.

“Strateji” ve “stil” sözcüklerinin birbirlerine benzemesi nedeniyle, hem stillerle karışmaması hem de daha kolay anlaşılabilmesi için “strateji” kavramına bir örnekle başlamakta yarar var;

Yolda giderken, karşınıza, geçişinize engel olacak büyüklükte, yolu kapatan bir kaya çıkmış olsun. Yuvarlayamayacağınız kadar ağır olan bu kayayı yoldan kaldırmak için kürek sapı, levye gibi sağlam bir çubuğu kaldıraç olarak kullanıp kayayı yolun kenarına yuvarlamaya çalışabilirsiniz. Aracınızda çekme halatı varsa kayayı aracınıza bağlayıp kenara sürükleyebilirsiniz. Bagajda patlayıcı ve gerekli düzenek varsa kayayı patlatarak da ortadan kaldırabilirsiniz. Elle açılmayan kavanoz kapaklarını sıcak suya sokarak açmak, parmaklarımızla sökemediğimiz çiviye kerpetenle sökmek, normal koşullarda elle yapamayacağımız konserve açmak, gazoz açmak gibi işleri işin yapılmasını mümkün kılacak bir şeyler kullanarak yapmak konuya ilişkin diğer örneklerdir.

Bireyler, öğrenirken de karşılaştıkları sorunları aşmak için veya öğrenmeyi daha az çaba ve zaman harcayarak gerçekleştirebilmek için bazı adımlar atabilirler. İşte, yoldan kayayı kaldırırken, sıkışan kavanoz kapağını açarken başvurulmuş yollar gibi, öğrenenleri öğrenirken amaçlarına kolayca götüreceği yollara ya da öğrenenlerin bu amaçla attıkları bireysel adımlara **öğrenme stratejileri** denir.

Öğrenme stratejisi, **“belirli bir öğrenme durumunda birey tarafından kullanılan zihinsel taktikler, öğrenenin amaçlı olarak katıldığı öğrenme sürecindeki davranış ve düşünceleri”** olarak tanımlanır. (Hatta Richard Riding ve Stephen Rayner, konuya ilişkin kitaplarında²³, öğrenme stratejilerini, **“bireyin sahip olduğu öğrenme stilini en etkili şekilde kullanma yöntemi”** olarak tanımlamışlardır.)

Öğrenme stratejilerinin farkında olmadan öğrenmeye çalışmak; bir işi daha kolay ve kısa yoldan yapmak varken, kaba kuvvet kullanarak, kontrolsüz bir şekilde yapmaya benzer. Öte yandan, her aşaması bilinçli ve kontrollü bir öğrenme sürecini gerçekleştirmek ve öğreneni amacına götüreceği etkili strateji kullanabilmek için sadece stratejileri bilmek yetmez. Kontrollü ve bilinçli bir öğrenme süreci için, stratejilerin yanı sıra **öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini de bilmek gerekir** ki bu da ayrı bir strateji olarak görülür. **Yürütücü biliş stratejileri** ile kastedilen de budur.

Genel olarak strateji grupları

Öğrenme stillerinde olduğu gibi, öğrenme stratejilerinde de farklı strateji önerileri ve bu stratejilere ilişkin değişik gruplamalar söz konusudur. Burada, çeşitli kaynaklarda yer alan ve öğrenme stratejilerine ilişkin araştırmalarda sıklıkla kullanılan bilindik öğrenme stratejilerine yer verilmiştir.

23 Riding, R. & Rayner, S. G. (2005). *Cognitive styles and learning strategies: Understanding styles differences in learning and behavior*. London: David Fulton Publishers

Öğrenme esnasında kullanılabilirler **strateji grupları** ve bunlara ilişkin **kısa açıklamalar** şunlardır:

1. Dikkat stratejileri:

Çevreden gelen bilginin, sadece gerekli olanlarının kısa süreli belleğe geçişini sağlamak için seçici dikkati, belli bir uyaran üzerinde yoğunlaştırmaktır. Bu grup stratejiler şu şekillerde uygulanır:

Metinde anahtar sözcüklerin ve temel düşüncelerin altını çizme,

Metnin kenarına not alma,

Metindeki başlıkları, alt başlıkları, şekil, grafik ve şemaları gözden geçirerek zihninde bir ön örgütleyici oluşturma ve bilgileri buna göre örgütleyerek öğrenme.

2. Tekrar stratejileri:

Kısa süreli belleğimizin iki önemli sınırlılığı vardır. Bunlar saklama süresinin kısalığı ve depolama kapasitesinin azlığıdır. Tekrar stratejiler, kısa süreli belleğin bu iki sınırlılığını aşmak için uygulanır. Stratejiler, sadece bilginin kısa süreli bellekte kalma süresini uzattığı ve kapasitesini de kısmen artırdığı için **kalıcı öğrenme açısından çok etkili değildir**.

Strateji, bilginin kısa süreli bellekte saklanma süresini uzatabilmek için sesli veya sessiz olarak tekrarlar şeklinde uygulanır. Kapasite sınırlılığını aşmak için de, bilgi gruplara ayrılarak, bilgi miktarı azaltılmaya çalışılır. Örneğin, **yedi** rakamdan, yani yedi birimden oluşan 5 4 2 6 5 7 7 şeklindeki bir telefon numarası 542 65 77 şeklinde gruplanarak **üç** sayıya, üç bilgi birimine indirgenmiş olur.

3. Anlamlandırmayı arttıran stratejiler:

Bilginin, diğer bilgilerle ilişkilendirilerek, uzun süreli bellekteki bilgi örüntüsünün bir parçası haline getirilebilmesi için kullanılır. Bunun için yapılabilecekler şunlardır:

Açıklama getirmek

Sorular sormak

Karşılaştırmalar yapmak

Sözel ya da görsel imajlarla bilinenlere benzetmek

Var olan bilgiyi, bilinenle (telefon numarası-doğum tarihi gibi) ilişkilendirmek için eklemleme yapmak

Yeni bilgiyi, (zebra-siyah beyaz eşek gibi), daha önceden bilinen eski bilgiye benzetmek

Bilgiyi anlamlı gruplar ve onlarla ilişkili alt gruplar haline getirerek örgütlemek

Öğrenenin, bilgiyi kendi ifadeleriyle yeniden yapılandırarak, notlar alması.

Bilgiyi, şekillere, şemalara, tablolara dönüştürmek veya kavram haritası kullanmak

Özetlemek

Bir listeyi, her satırının ilk harfi anlamlı bir sözcük oluşturacak şekilde düzenlemek gibi, bellek destekleyici ipuçları kullanmak.

4. Yürütücü biliş stratejileri:

Yürütücü biliş, öğrenenlerin benimsedikleri belli öğrenme stratejilerini kullanma farkındalıkları ve kendi öğrenmeleri üzerinde düşünmeleridir. Bireyin kendi bilişsel süreçlerine ait, yani kendi öğrenmesiyle ilgili bilgisidir. Bunlar:

BiliŖe iliŖkin bilgi. Stratejileri bilme ve ne zaman hangi stratejinin çözüm olacağı konusunda farkındalık.

BiliŖi denetleme, izleme, düzenleme gibi öz düzenleme mekanizmaları. Duruma uygun stratejiyi seçme ve kullanma, kendini değerlendirme, değerlendirme sonuçlarına göre yeni düzenlemeler yapabilme.

5.Duyuşsal Stratejiler:

Öğrenmede duygusal ya da güdüsel etkenlerden kaynaklanan engelleri aşabilmek amacıyla kullanılan stratejilerdir. Ŗu Ŗekillerde kullanılabilir:

Dikkat dağıtacak etkenleri bilerek uygun öğrenme ortamı oluŖturmak suretiyle dikkati toplama ve muhafaza edebilme.

“Anlayamıyorum” demek yerine, “Bu benim için neden önemli?” diye sorarak yoğunlaşma ve bunu sürdürme,

Sistematiğ duyarsızlaştırma ve zihinsel yeniden yapılandırma gibi yolları kullanarak kaygının üstesinden gelme,

Sık sık amaçları düşünerek, amaçlara bağlılıkla güdülenmeyi (motivasyonu) sağlama ve sürdürme

Program yaparak zamanı etkili olarak kullanma

Bu bölümde, özellikle yürütücü biliŖ stratejilerine iliŖkin ayrıntılardan yeterince söz edilmemiŖtir. Bu konu, **öğrenmenin nasıl gerekleŖtiđine iliŖkin süreçlerle** birlikte ele alındığında daha anlaşılır olacaktır. Gereksiz tekrarlardan kaçınmak için, burada yeterince ayrıntısına girilmeyen “yürütücü biliŖ”, “sistematiğ duyarsızlaştırma”, “kavram haritası”, “bellek destekleyici ipucu” gibi konulara, öğrenmenin ayrıntısına iliŖkin bölümde deđinilmiŖtir.

Öğrenmenin nasıl gerekleŖtiđini bilen, öğrenirken strateji kullanabilen ve bu Ŗekilde kendi öğrenmelerini kontrol

edebilen öğrencilere, strateji kullanmanın sağladığı avantajlar açısından şu adlar verilmektedir;

Gereksiz çaba ve zaman harcamak yerine, kolaylıkla öğrenmelerini sağlayan yolları kullanabilen kişiler anlamında, “**stratejik öğrenenler.**”

Mutlaka masa başına oturup, sadece önlerine konan öğrenme kaynaklarıyla sınırlı şekilde öğrenme yerine, amacına ulaşmada kaynak ve yöntem seçimi dahil, kendi öğrenme adımlarını kendileri belirleyebilen kişiler anlamında, “**bağımsız öğrenenler.**”

Öğrenme süreçlerinde farklı stratejiler kullanırken, bunları işlevselliğine göre değerlendirip, gerekirse üzerinde düzenlemeler yaparak etkin şekilde kullanabilen kişiler anlamında, “**öz-düzenleyici öğrenenler.**”

Strateji kullanmasak olmaz mı?

Pek çok öğrenen, çevresinden, arkadaşlarından gördüğü şekillerde öğrendiği için, **kendisinin tercihi olan bireysel öğrenme yolu ile strateji kullanarak öğrenme** arasındaki farkı bilmeden öğrenir.

Bu noktada eğitimcilerle düşen, strateji kullanımı konusunda bir farkındalık oluşturarak,

“**Ben bunu neden öğreniyorum?**”, “**Öğrendiğimde bana ne getirecek?**” gibi sorulara kendince anlamlı ve doğru yanıtlar vererek, belli bir öğrenme durumunu doğru şekilde tanımlayabilen,

Mevcut öğrenme ortamına ve konusuna göre, o konuyu öğrenmesi için gerekli olan en uygun öğrenme stratejisini ya da stratejilerini seçip kullanabilen,

Stratejileri kullanırken, ne derece etkili olduğunu izleyip değerlendirebilen ve gerektiğinde strateji kullanımının verimini arttırmak için kullandığı stratejiler ve kullanma biçimleri üzerinde düzenlemeler yapabilen,

Öğrenme amaçlarını gerçekteştirene kadar, güdülenmiş (motive olmuş) bir şekilde, yorgunluk, isteksizlik, bıkkınlık gibi sorunlarla baş edebilen ve yeterli öğrenme çabasını sonuna kadar sürdürebilen

öğrenenler yetiştirmek olmalıdır.

Bu tür öğrenenlerle, **başta zaman olmak üzere**, eğitimde kullanılan kaynaklar israf edilmemiş ya da en azından israf biraz daha azaltılmış olacaktır.